

สรุปผลการวิจัยและขอเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้จำกัดขอบเขตวัตถุประสงค์จะศึกษาปัจจัยที่ทำให้นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงมีการเลื่อนชั้นทางสังคม ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพของบิดากับบุตร โดยพิจารณาจากภูมิหลังของนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงเปรียบเทียบกับอาชีพ และระดับการศึกษาของบิดาของนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงและนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง

ผู้วิจัยได้อาศัยเอกสารทางประวัติศาสตร์และเอกสารชั้นรอง เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิจัยเรื่องนี้ และได้ใช้วิธีการทางสังคมวิทยา คือ การสัมภาษณ์และการสังเกตแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการเลื่อนชั้นทางสังคมของนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง **ชก.เจน.ขึ้น**

ผลการศึกษาที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้

1. ภูมิลำเนา นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเมืองหลวง ทำให้มีโอกาสดีในการศึกษาต่อในระดับสูง มีโอกาสสอบชิงทุนไปศึกษาต่อ ณ ต่างประเทศ และมีโอกาสดีในการประกอบอาชีพ

2. ระดับการศึกษา บิดาของนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงมีระดับการศึกษาในประเทศ ส่วนใหญ่จบระดับมัธยม ยกเว้น 2 รายเท่านั้น ที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบระดับการศึกษาของบิดากับบุตรแล้ว ปรากฏว่าบุตรได้รับทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษาต่างประเทศ และไปเรียนที่สำนักศึกษาอันถือว่าเป็นชั้นสูงในประเทศอังกฤษและอเมริกา นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงจึงมีโอกาสดีกว่าบิดาในเรื่องการศึกษา

3. อาชีพ พิจารณาอาชีพของบิดาของนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงกับนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงแล้วปรากฏว่า **ชก.เจน.ขึ้น** นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงที่รับราชการตำแหน่งสุดท้ายในทางราชการสูงกว่าตำแหน่งสุดท้ายของบิดาที่รับราชการ

✓
สำหรับบิดาของนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกจากรับราชการ จะเป็นอาชีพพ่อค้าก็ดี ชาวสวนชาวนาก็ดี ในสังคมไทยสมัยที่ศึกษาถือว่าอาชีพเหล่านี้เป็นอาชีพที่มีเกียรติคือน้อย แม้วาญประกอบอาชีพเหล่านี้บางคนจะมีรายได้ค่อนข้างดี

4. ตำแหน่งหน้าที่ ปรากฏว่าตำแหน่งหน้าที่สูงสุดของนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงทั้งหมด 24 ท่าน มีตั้งแต่ระดับรัฐมนตรี 4 ราย ปลัดกระทรวง 3 ราย อธิบดี 2 ราย คณบดี 4 ราย หัวหน้ากอง 4 ราย ระดับต่ำกว่าหัวหน้ากอง 5 ราย ประธานศาลฎีกา 1 ราย และผู้พิพากษาศาลฎีกา 1 ราย ตำแหน่งเหล่านี้มีทั้งตำแหน่งสูงสุดทางฝ่ายการเมือง และตำแหน่งสูงสุดทางฝ่ายพลเรือน

5. ฐานะตระกูล นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงมาจากฐานะตระกูลต่าง ๆ คือมาจากเชื้อพระวงศ์และขุนนางชั้นสูง 2 ราย ข้าราชการ 9 ราย และคนธรรมดาสามัญ 13 ราย

6. ปัจจัยที่ทำให้บุคคลเหล่านี้มีการเลื่อนชั้นทางสังคมสูงขึ้น คือการมีโอกาสสอบชิงทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษา ณ ต่างประเทศ ไปเรียนสาขาวิชาอันเป็นความต้องการของประเทศ ได้แก่ วิชากฎหมาย วิศวกรรมศาสตร์ แพทยศาสตร์ เศรษฐศาสตร์และบัญชี อักษรศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการเกษตร เมื่อกลับมารับราชการได้ใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ และก่อรูปด้วยวิริยะอุตสาหะอย่างแรงกล้า ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ความอดทน จึงมีโอกาสเลื่อนฐานะตำแหน่งของตนไปสู่การเป็นข้าราชการระดับสูง

บุคคลเหล่านี้ได้กลายเป็นชนชั้นนำในสังคมไทย เป็นเสมือนกลุ่มทางสังคมของบุคคลที่ได้ รับการคัดเลือกกว่าเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ให้สังคม บุคคลเหล่านี้มีความผูกพันและมีความตั้งใจจะปรับปรุงประเทศให้ดีขึ้น แกไขบางสิ่งบางอย่างที่ถือว่าเป็นความล่าช้าหลังของเมืองไทย ได้รับประสบการณ์มาจากประเทศประชาธิปไตยและอิทธิพลแบบ Liberalism เป็นส่วนใหญ่ มองเห็นความเจริญในรูปค่อยเป็นค่อยไป บุคคลเหล่านี้ได้กลายเป็นข้าราชการที่คิดสร้างงานต่าง ๆ ไว้ จะเห็นได้จาก ผลงานของบุคคลเหล่านี้ ได้แก่ การจัดตั้งสถาบันบางอย่างแบบตะวันตก การมีรถไฟ ถนนหนทางแบบตะวันตก ได้แต่งตำราวิชาการแขนงต่าง ๆ อาทิเช่น ประวัติศาสตร์ การศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ได้เรียนรู้ศิลปวรรณคดีของฝรั่ง การเล่นกีฬาและมีน้ำใจเป็นนักกีฬาแบบฝรั่ง ภูมิหลังและ

✓
 ฐานะทางเศรษฐกิจของนักเรียนนอกกลุ่มนี้ ทำให้บุคคลเหล่านี้มีทัศนคติในการที่จะเห็นความเจริญเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยในรูปค่อยเป็นค่อยไป เมื่อบุคคลเหล่านี้กลับมารับราชการนานเข้า ความนึกคิดและทัศนคติที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ในเมืองไทยได้เปลี่ยนไป และบางท่านกลายเป็นนักอนุรักษ์นิยม

การที่บุคคลเหล่านี้มีอาชีพรับราชการนับเป็นโอกาสอย่างหนึ่งที่จะเปลี่ยนฐานะตำแหน่งทางสังคมให้สูงขึ้น เนื่องจากในสมัยนั้นอาชีพที่มีเกียรติมีค่านับหน้าถือตาคือการทำราชการ ดังคำพังเพยที่ว่า "สิบพอกาไม่เท่าพระยาเลี้ยง" หรือคำที่ผู้ใหญ่สอนลูกหลานว่า "เรียนไปเถิดนะลูก จะได้เป็นเจ้าคนนายคน" อาชีพรับราชการจึงเป็นอาชีพที่มั่นคงเป็นพิเศษ มีเกียรติสูง และเป็นตำแหน่งที่ก่อให้เกิดอำนาจ ในเรื่องนี้ Mosel ได้ให้ข้อเสนอไว้ว่าข้าราชการของไทยนั้นมีใช้ผู้รับใช้ประชาชน (Public Servant) แต่เป็นข้าราชการ (King 's Servant)¹ สิ่งนี้ข้าราชการไทยได้รับมรดกตกทอดกันมาตั้งแต่สมัยศักดินา ทั้งข้าราชการและประชาชนต่างยอมรับและเห็นพ้องต้องกันว่าข้าราชการมีเกียรติภูมิและศักดิ์ศรี ผู้รู้ได้กล่าวถึงสาเหตุของความมีเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีของข้าราชการไทยไว้ในทำนองเดียวกันกับ Mosel คือพิจารณาถึงขนบธรรมเนียมประเพณีการปกครองแบบเจ้าขุนมูลนาย ในระบบศักดินาอันยาวนานสืบทอดกันมาหลายศตวรรษ บรรดาข้าราชการทั้งหลายจึงเป็นผู้มีเกียรติ มีสิทธิพิเศษ มีบรรดาศักดิ์อันทรงเกียรติ ซึ่งทำให้ฐานะของข้าราชการยังคงสูงส่งอยู่จนทุกวันนี้²

บุคคลที่รับราชการย่อมมีโอกาสเลื่อนฐานะตำแหน่งของตนตามระเบียบข้าราชการพลเรือน และโดยเฉพาะผู้ที่ได้รับปริญญาจากต่างประเทศจะมีโอกาสเลื่อนชั้นทางสังคมของตนสูงกว่าที่ไม่ได้ปริญญาจากต่างประเทศ ผู้ที่ไต่รับยศบรรดาศักดิ์ย่อมถือเป็นเกียรติ เป็นเครื่องเชิด

¹James N. Mosel, "Thai Administrative Behavior," in W.J. Siffin (ed.) Toward the Comparative Study of Public Administration (Bloomington : Indiana University Press, 1957), p. 290.

²Arsa Meksawan, The Role of the Provincial Governor in Thailand, (Bangkok : Institute of Public Administration, Thammasat University, 1962), p. 38.

✓
 หนาชูคาแก่ตนเองและแกว่งศักระกุล ตำแหน่งพระยา พระ หลวง ขุน หรืออำมาตย์เอก อำมาตย์โท อำมาตย์ตรี จึงเป็นเกียรติอย่างหนึ่งของบุคคล

เมื่อบุคคลได้รับการศึกษาจากต่างประเทศกลับมารับราชการซึ่งเป็นหลังสมัย พ.ศ. 2475 ระบบการคัดเลือกคนเข้ารับราชการได้เปลี่ยนไป แต่เดิมบุคคลที่เป็นเจ้านายและพวกขุนนางชั้นสูง จึงจะรับราชการได้ แต่หลังจากปฏิรูประบบราชการในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บุคคลที่มาจากชั้นกลางและชั้นชนรรมคามีสัทธิที่จะรับราชการได้ แม้จะไม่ได้ตำแหน่งถึงชั้นเสนาบดีกระทรวง แต่ก็มีสิทธิพิเศษบางประการในการเป็นข้าราชการตำแหน่งที่ไม่สูงนัก การแต่งตั้งคนเป็นข้าราชการเริ่มเปลี่ยนไปจากธรรมเนียมเดิม คือแทนที่จะถือเอาชาติตระกูลเป็นเกณฑ์พิจารณาอย่างเดียว กลับถือเอาความรู้เป็นเกณฑ์ด้วย จึงทำให้คนที่เกิดในตระกูลต่ำมีโอกาสได้เป็นขุนนางเหมือนคนเกิดในตระกูลสูง ผู้มีชาติตระกูลแต่ไม่มีความรู้ความสามารถกลับไม่ก้าวหน้าในทางราชการ และหลังสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง ระบบการคัดเลือกข้าราชการพิจารณาในเรื่องปริญญาจากต่างประเทศมากขึ้น ผู้ได้รับปริญญาจากต่างประเทศชั้นสูงมาก ทำโดยอ้อมมีโอกาสดีในการเลื่อนชั้นทางสังคม

จึงกล่าวได้ว่าระบบสังคมไทยสมัยนั้นเป็นระบบที่อำนวยความสะดวกให้มีการเลื่อนชั้นทางสังคมโดยเฉพาะ Individual Mobility และไม่ส่งเสริมให้ Group Mobility เกิดขึ้นได้ แสดงให้เห็นว่าสังคมเปิดโอกาสให้บุคคลและหรือครอบครัวของบุคคลเปลี่ยนตำแหน่งในสังคมไทยได้โดยตลอดเวลา Social Mobility จะเกิดขึ้นได้เฉพาะภายในกรอบแห่งโครงสร้างของระบบการจ้ดล้ากับสถานภาพ

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่องนี้ ใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยมิได้วิเคราะห์ข้อมูลในเชิงสถิติ เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูล งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาครั้งแรก การนำเสนอข้อมูลและการวิเคราะห์อาจไม่ลึกซึ้งเท่าที่ควร แต่ในการศึกษาครั้งต่อไปน่าจะทำการวิเคราะห์ในเชิงสถิติ โดยศึกษานักเรียนทุนหลัง พ.ศ. 2475 ให้ได้จำนวนตัวอย่างมากพอที่จะทำการวิเคราะห์ในเชิงสถิติได้

ศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเลื่อนชั้นทางสังคมของนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงกับนักเรียนทุนประเภทอื่น ๆ ว่านักเรียนทุนประเภทใดมีการเลื่อนชั้นทางสังคมมีมากน้อยแตกต่างกันอย่างไร.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย